

(δηλαδή, όσον αφορά την απόφαση για εργασία ή όχι), παρά στο «εντατικό» όριο (δηλαδή, όσον αφορά την απόφαση για το πόσες ώρες θα διατεθούν στην εργασία).

Τα στοιχεία επίσης δείχνουν ότι τα ποσοστά συμμετοχής στο εργατικό δυναμικό και οι ώρες εργασίας των έγγαμων γυναικών επηρεάζονται από τις μεταβολές του μισθού του συζύγου. Π.χ. μια αύξηση 10% στο μισθό του συζύγου μειώνει το ποσοστό συμμετοχής των γυναικών στο εργατικό δυναμικό κατά 5,3% και μειώνει τις ώρες που οι εργαζόμενες σύζυγοι διαθέτουν στην αγορά εργασίας κατά 1,7%. Από την άλλη, δεν αποδεικνύεται ότι η προσφορά εργασίας των έγγαμων ανδρών επηρεάζεται από το μισθό της συζύγου τους.³⁰ Πάντως, οι εμπειρικές μελέτες ως ένα βαθμό υποστηρίζουν ότι οι αποφάσεις προσφοράς εργασίας μιας οικογένειας λαμβάνονται από κοινού, ενώ η προσφορά εργασίας των γυναικών είναι ιδιαίτερα ευαίσθητη στις μεταβολές του μισθού του συζύγου.

2.10 Εφαρμογή πολιτικής: Προγράμματα πρόνοιας και κίνητρα για εργασία

Η επίπτωση των προγραμμάτων προστασίας εισοδήματος, όπως η «Βοήθεια στις οικογένειες με εξαρτημένα παιδιά (Aid to Families with Dependent Children, AFDC)», στα κίνητρα για εργασία των δικαιούχων έχει έντονα συζητηθεί, από τη στιγμή που οι Ηνωμένες Πολιτείες κήρυξαν πόλεμο ενάντια στη φτώχεια στα μέσα της δεκαετίας του 1960. Η κύρια αιτία αυτής της αντίδρασης έχει αφετηρία την εκτίμηση ότι αυτού του είδους τα προγράμματα ενθαρρύνουν τους δικαιούχους να «ζουν με ελεημοσύνη» και να προσβλέπουν στη βοήθεια του κράτους, περιορίζοντας τα κίνητρά τους για απασχόληση. Σήμερα, η εντύπωση ότι η πρόνοια δεν λειτουργεί σωστά και ότι ο ονομαζόμενος «Πόλεμος κατά της φτώχειας» δεν έχει αποτέλεσμα, βρίσκει απήχηση σε όλες τις πλευρές του πολιτικού φάσματος και οδήγησε τον πρόεδρο Clinton να διακηρύξει το «τέλος της πρόνοιας όπως την ξέρουμε».³¹ Η πολιτική ταύτιση απόψεων για την αποτυχία των προγραμμάτων πρόνοιας κορυφώνεται με την ψήφιση της Πράξης Συμβιβασμού της Ατομικής Ευθύνης και των Ευκαιριών Απασχόλησης (Personal Responsibility and Work Opportunity Reconciliation Act), τον Αύγουστο του 1996. Η νομοθετική μεταρρύθμιση του συστήματος κοινωνικής πρόνοιας εισήγαγε διά βίου πε-

30. Orley Ashenfelter και James J. Heckman, «The Estimation of Income Substitution Effects in a Model of Family Labor Supply», *Econometrica* 42 (Ιανουάριος 1974), σσ. 73-85, Shelly Lundberg, «Labor Supply of Husbands and Wives: A Simultaneous Equation Approach», *Review of Economics and Statistics* 70 (Μάιος 1988), σσ. 224-235, και Jeffrey E. Zabel, «The Relationship Between Hours of Work and Labor Force Participation in Four Models of Labor Supply Behavior», *Journal of Labor Economics* 11 (Απρίλιος 1993), σσ. 387-416.

31. Ενδιαφέρουσες αναλύσεις πάνω σ' αυτά τα θέματα δίνονται από τους Charles Murray, *Losing Ground: American Social Policy, 1950-1980*. Νέα Υόρκη: Basic Books, 1984 και David T. Ellwood, *Poor Support: Poverty in the American Family*. Νέα Υόρκη: Basic Books, 1988. Μια πρόσφατη έρευνα των ακαδημαϊκών μελετών για τις επιπτώσεις αυτών των προγραμμάτων δίνεται από τον Robert Moffitt, «Incentive Effects of the U.S. Welfare System: A Review», *Journal of Economic Literature* 30 (Μάρτιος 1992), σσ. 1-61.

ριορισμούς στην καταβολή διαφόρων επιδομάτων και θέσπισε αυστηρότερα κριτήρια ένταξης των δικαιούχων σ' αυτά.³²

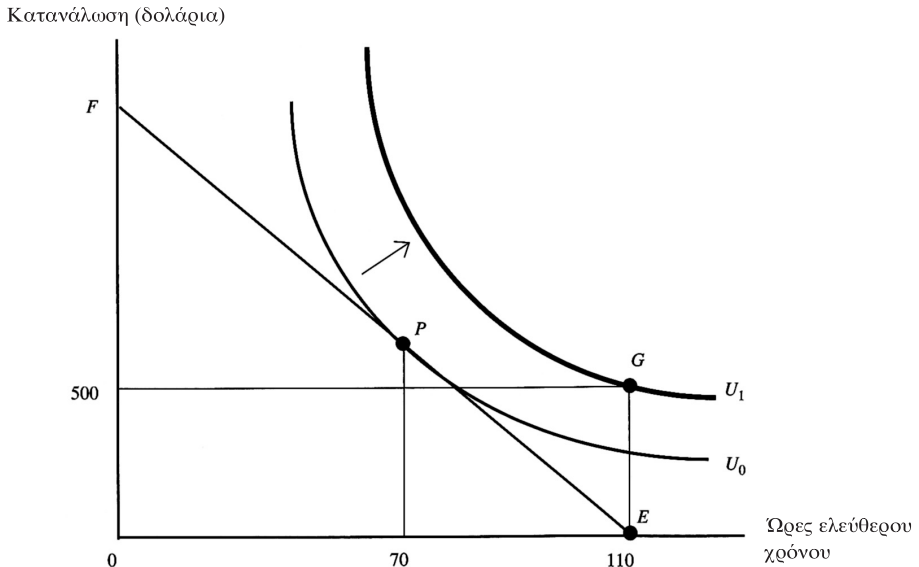
Επιδόματα και προσφορά εργασίας

Για να περιγράψουμε την επίπτωση των προγραμμάτων πρόνοιας στα κίνητρα για απασχόληση, θα ξεκινήσουμε αναλύοντας ένα πρόγραμμα που απλώς χορηγεί στους δικαιούχους ένα επίδομα – χωρίς κανένα περιορισμό. Συγκεκριμένα, υποθέτουμε ότι οι δικαιούχοι (π.χ. ανύπαντρες μητέρες) λαμβάνουν ένα επίδομα, έστω 500 δολάρια το μήνα, για όλο το διάστημα που δεν εργάζονται. Όταν αυτές οι γυναίκες εισέλθουν στην αγορά εργασίας, το κράτος υποθέτει ότι δεν έχουν ανάγκη την κρατική βοήθεια και αμέσως διακόπτει την καταβολή επιδόματος (ανεξάρτητα από το πόσα χρήματα κερδίζουν).

Η επίπτωση αυτού του προγράμματος επιδομάτων στα κίνητρα για απασχόληση περιγράφεται στο Σχήμα 2.14. Όταν δεν χορηγείται κανένα επίδομα, η γραμμή εισοδηματικού περιορισμού είναι η FE και οδηγεί σε μια εσωτερική λύση στο σημείο P, όπου το άτομο καταναλώνει 70 ώρες ελεύθερου χρόνου και εργάζεται 40 ώρες.

ΣΧΗΜΑ 2.14 Η επίπτωση του επιδόματος στα κίνητρα για εργασία

Ένα επίδομα της τάξης των 500 δολαρίων την εβδομάδα μετακινεί τον εργάτη απ' το σημείο P στο σημείο G και τον ενθαρρύνει να εγκαταλείψει την αγορά εργασίας.

32. Η νομοθετική μεταρρύθμιση της κοινωνικής πρόνοιας επίσης αντικατέστησε το πρόγραμμα AFDC με το πρόγραμμα Προσωρινής Βοήθειας προς τις Άπορες Οικογένειες (Temporary Assistance for Needy Families, TANF).

Για λόγους ευκολίας, υποθέστε ότι το άτομο έχει εισόδημα μόνον εφόσον εργάζεται. Η ύπαρξη ενός επιδόματος ίσου με 500 δολάρια για τα άτομα που δεν εργάζονται, εισάγει και το σημείο G στο σύνολο των ευκαιριών. Σ' αυτό το σημείο, το άτομο μπορεί να καταναλώσει αγαθά αξίας 500 δολαρίων αν συμμετάσχει στο πρόγραμμα και δεν εργαστεί. Όταν, όμως, εισέλθει στην αγορά εργασίας, το επίδομα διακόπτεται και το σύνολο των ευκαιριών επιστρέφει πίσω στην αρχική γραμμή εισοδηματικού περιορισμού FE.

Η ύπαρξη του επιδόματος στο σημείο G μπορεί να μειώσει σημαντικά τα κίνητρα για εργασία. Σύμφωνα με το σχήμα, το άτομο επιτυγχάνει υψηλότερο επίπεδο ωφέλειας επιλέγοντας τη γωνιακή λύση στο σημείο G (δηλαδή, τη λύση της πρόνοιας), παρά επιλέγοντας την εσωτερική λύση στο σημείο P (δηλαδή, στη λύση της εργασίας).

Αυτός ο τύπος επιδόματος μπορεί να οδηγήσει πολλούς εργάτες να αποσυρθούν απ' το εργατικό δυναμικό. Πραγματικά, είναι προφανές ότι οι χαμηλόμισθοι είναι πιθανότερο να επιλέξουν το επίδομα. Όπως είδαμε, η βελτίωση του σημείου εισοδηματικής κατάστασης (από το σημείο E στο σημείο G) αυξάνει το μισθό επιφύλαξης του εργάτη, και έτσι μειώνει την πιθανότητα αυτός να εισέλθει ως χαμηλόμισθος στην αγορά εργασίας.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι τα προγράμματα πρόνοιας δεν μειώνουν τα ποσοστά συμμετοχής των χαμηλόμισθων στο εργατικό δυναμικό επειδή οι εργάτες αυτοί δεν συμπαθούν την εργασία. Σε τελική ανάλυση, έχουμε ήδη αποδεχθεί ότι οι προτιμήσεις των χαμηλόμισθων (όπως εκφράζονται από την ομάδα των καμπυλών αδιαφορίας) μοιάζουν με αυτές των υψηλόμισθων. Απλώς, το πρόγραμμα πρόνοιας μειώνει τα κίνητρα για εργασία των χαμηλόμισθων περισσότερο, επειδή αυτοί είναι πιο πιθανό να διαπιστώσουν ότι οι οικονομικές δυνατότητες που τους παρέχει το σύστημα πρόνοιας είναι καλύτερες από αυτές που παρέχονται από την αγορά εργασίας.

Η επίπτωση της πρόνοιας στην προσφορά εργασίας

Με δεδομένα τα αντικίνητρα που προκύπτουν από τα προγράμματα πρόνοιας όπως αυτό που περιγράφει το Σχήμα 2.14, τα προγράμματα κοινωνικής βοήθειας επιτρέπουν στους δικαιούχους των επιδομάτων να συμμετέχουν στην αγορά εργασίας. Παρ' όλο που οι δικαιούχοι μπορούν να εργάζονται, το ποσό του επιδόματος συχνά μειώνεται κατά ένα συγκεκριμένο ποσό για κάθε δολάριο που κερδίζουν στην αγορά εργασίας. Για παράδειγμα, πριν από τη μεταρρύθμιση της κοινωνικής πρόνοιας του 1996, η «Βοήθεια στις οικογένειες με εξαρτημένα παιδιά» (AFDC) μειωνόταν κατά 67 σεντς για κάθε δολάριο που κέρδιζε το άτομο στην αγορά εργασίας (τους τέσσερις πρώτους μήνες που ήταν στην πρόνοια).³³

33. Ο τρόπος φορολόγησης στο πρόγραμμα AFDC που ίσχυε πριν από το 1996, ήταν πραγματικά πολύ ιδιόρρυθμος. Κατά τους 4 πρώτους μήνες της περιόδου πρόνοιας, ο δικαιούχος μπορούσε να κρατήσει τα πρώτα 90 δολάρια που κέρδιζε το μήνα, αλλά η επιπλέον αμοιβή του φορολογούνταν μ' ένα συντελεστή 67%. Μετά την πάροδο των τεσσάρων μηνών, ο δικαιούχος εξακολουθούσε να μπορεί να κρατά 90 δολάρια το μήνα, αλλά η επιπλέον αμοιβή του φορολογούνταν μ' ένα συντελεστή 100%. Υπήρχαν επίσης εκπτώσεις για τα έξοδα εργασίας και ανα-

Για εκπαιδευτικούς λόγους θα περιγράψουμε μ' ένα αριθμητικό παράδειγμα πώς αυτός ο τύπος προγράμματος πρόνοιας μεταβάλλει το σύνολο των ευκαιριών ενός ατόμου. Υποθέστε ότι ένα άτομο που δεν εργάζεται καθόλου και λαμβάνει επίδομα από την πρόνοια, έχει εισόδημα 500 δολάρια το μήνα (υποθέτουμε ότι δεν έχει εισόδημα που δεν προέρχεται από εργασία). Για τους σκοπούς αυτού του απλοποιημένου παραδείγματος, υποθέτουμε ότι η κυβέρνηση μειώνει κατά 50 το επίδομα AFDC για κάθε δολάριο που κερδίζεται στην αγορά εργασίας. Αυτό σημαίνει ότι, αν το άτομο εργαστεί μία ώρα με μισθό 10 δολάρια, τα κέρδη από την εργασία θα αυξηθούν κατά 10 δολάρια, αλλά το επίδομα θα μειωθεί κατά 5 δολάρια. Το συνολικό του εισόδημα, λοιπόν, θα είναι 505 δολάρια. Αν αποφασίσει να εργαστεί δύο ώρες, τότε θα κερδίζει από εργασία 20 δολάρια, αλλά το επίδομά του μειώνεται κατά 10 δολάρια. Το συνολικό του εισόδημα τότε θα είναι 510 δολάρια. Κάθε επιπλέον ώρα εργασίας αυξάνει το εισόδημα μόνο κατά 5 δολάρια. Μειώνοντας το ύψος του επιδόματος πρόνοιας, η κυβέρνηση στην πράξη φορολογεί το μισθό των δικαιούχων του επιδόματος μ' ένα συντελεστή 50%. Γι' αυτό είναι σημαντικό να κάνουμε το διαχωρισμό μεταξύ του *πραγματικού* ωρομισθίου (το οποίο είναι 10 δολάρια) και του *καθαρού* ωρομισθίου (το οποίο είναι μόνο 5 δολάρια).

Η γραμμή εισοδηματικού περιορισμού που δημιουργείται απ' αυτόν τον τύπο προγράμματος πρόνοιας, απεικονίζεται στο Σχήμα 2.15. Όπως και πριν, χωρίς πρόγραμμα πρόνοιας, η γραμμή εισοδηματικού περιορισμού δίνεται απ' την ευθεία FE, όπου το άτομο επιλέγει το συνδυασμό κατανάλωσης στο σημείο P. Σ' αυτή την περίπτωση καταναλώνει 70 ώρες ελεύθερου χρόνου και εργάζεται 40 ώρες.

Το πρόγραμμα πρόνοιας μετατοπίζει τη γραμμή εισοδηματικού περιορισμού κατά δύο σημαντικούς τρόπους. Εξαιτίας του μηνιαίου επιδόματος των 500 δολαρίων, όταν το άτομο δεν εργάζεται, το σημείο εισοδηματικής κατάστασης μετατοπίζεται από το σημείο E στο σημείο G. Επιπλέον, το πρόγραμμα μεταβάλλει την κλίση της γραμμής εισοδηματικού περιορισμού. Έχουμε δει ότι η μείωση του επιδόματος κατά 50 σεντς για κάθε δολάριο που εισπράττεται, είναι ισοδύναμη μ' ένα συντελεστή φόρου επί της αμοιβής ίσο με 50%. Η κλίση της γραμμής εισοδηματικού περιορισμού είναι το καθαρό ωρομίσθιο. Έτσι, το πρόγραμμα πρόνοιας μειώνει (κατ' απόλυτη τιμή) την κλίση στο μισό, από 10 σε 5 δολάρια. Η γραμμή εισοδηματικού περιορισμού που σχετίζεται με το πρόγραμμα πρόνοιας δίνεται από την ευθεία HG.

Σύμφωνα με το σχήμα, όταν είναι δεδομένη η επιλογή ανάμεσα στη γραμμή FE και τη γραμμή HG, το άτομο προτιμάει το σύστημα πρόνοιας και επιλέγει τον καταναλωτικό συνδυασμό του σημείου R. Καταναλώνει 100 ώρες ελεύθερου χρόνου και εργάζεται 10 ώρες. Ακόμη κι αυτό το ελεύθερο ως προς την απόφαση για εργασία πρόγραμμα, φαίνεται πως δημιουργεί αντικίνητρα για εργασία, καθώς το άτομο εργάζεται λιγότερες ώρες απ' ό,τι θα εργαζόταν αν δεν υπήρχε το επίδομα.

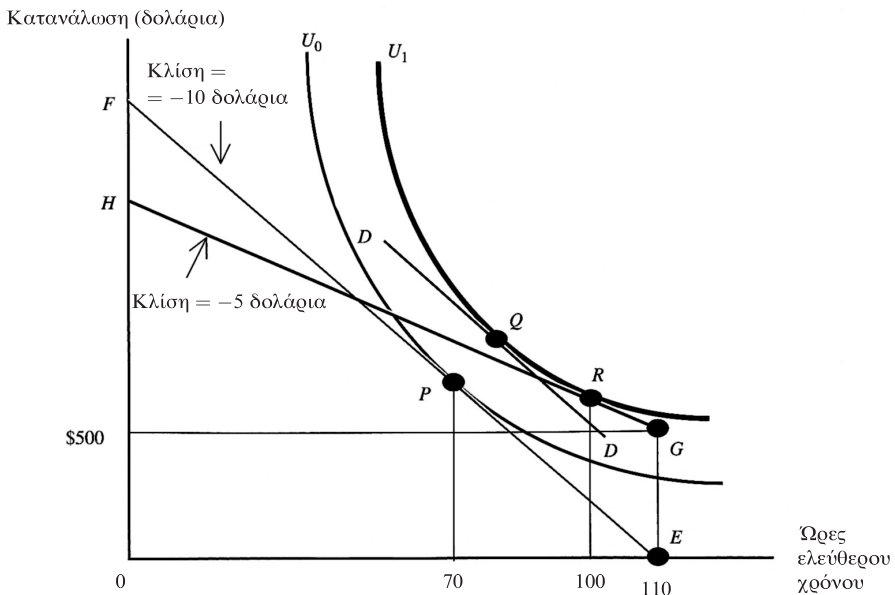

τροφής παιδιών που μείωναν το ποσό του φορολογητέου εισοδήματος. Μια εκτενής περιγραφή των παραμέτρων όλων των μέσων που δοκιμάστηκαν από τα προγράμματα κοινωνικών παροχών στις Ηνωμένες Πολιτείες δίνεται από την Επιτροπή Τρόπων και Μέσων (Committee of Ways and Means), U.S. House of Representatives, *Overview of Entitlement Programs, 1998 Green Book*. Ουάσιγκτον: Government Printing Office, 1997.

Μπορούμε μάλιστα να δείξουμε ότι ένα πρόγραμμα πρόνοιας που περιλαμβάνει επίδομα και φόρο επί της αμοιβής από εργασία μειώνει την προσφορά εργασίας. Συγκεκριμένα, το σημείο R πρέπει να βρίσκεται στα δεξιά του σημείου P. Για να δούμε γιατί, χαράσσουμε μια υποθετική γραμμή εισοδηματικού περιορισμού, παράλληλη στη γραμμή εισοδηματικού περιορισμού πριν απ' το πρόγραμμα πρόνοιας και εφαπτόμενη στη νέα καμπύλη αδιαφορίας. Αυτή η γραμμή είναι η DD του Σχήματος 2.15. Είναι εύκολο να παρατηρήσει κανείς ότι η μετακίνηση απ' το σημείο P στο σημείο Q είναι ένα αποτέλεσμα εισοδήματος και αναπαριστά την επίπτωση του επιδόματος στις ώρες εργασίας. Αυτό το αποτέλεσμα εισοδήματος αυξάνει τη ζήτηση για ελεύθερο χρόνο. Σύμφωνα με το σχήμα, το σημείο Q πρέπει να βρίσκεται στα δεξιά του σημείου P.

ΣΧΗΜΑ 2.15 Η επίπτωση ενός προγράμματος πρόνοιας στις ώρες εργασίας

Ένα πρόγραμμα πρόνοιας που δίνει στον εργάτη ένα επίδομα 500 δολαρίων και επιβάλλει φόρο 50% στο εισόδημα από εργασία, μειώνει τα κίνητρα για εργασία. Χωρίς πρόνοια, ο εργάτης βρίσκεται στο σημείο P. Το αποτέλεσμα εισοδήματος που προκύπτει από το πρόγραμμα μεταφέρει τον εργάτη στο σημείο Q, ενώ το αποτέλεσμα υποκατάστασης μεταφέρει τον εργάτη στο σημείο R. Τόσο το αποτέλεσμα εισοδήματος όσο και το αποτέλεσμα υποκατάστασης μειώνουν τις ώρες εργασίας.

Η μετακίνηση από το σημείο Q στο σημείο R αντιπροσωπεύει το αποτέλεσμα υποκατάστασης που προκύπτει απ' το φορολογικό συντελεστή 50% επί του εισοδήματος από την εργασία, και το σημείο R πρέπει να βρίσκεται στα δεξιά του σημείου Q. Ο φόρος μειώνει την τιμή του ελεύθερου χρόνου στο μισό για όσους εισπράττουν επίδομα. Ως συνέπεια, ο δικαιούχος του επιδόματος θα ζητά περισσότερο ελεύθερο χρόνο.

Αυτό το απλοποιημένο παράδειγμα περιγράφει παραστατικά τα προβλήματα που προκαλούν τα προγράμματα πρόνοιας στα κίνητρα για εργασία. Αν το υπόδειγμά μας αντιπροσωπεύει τις πραγματικές συνθήκες στις οποίες τα άτομα αποφασίζουν αν θα εργαστούν, φαίνεται πως θα ήταν αδύνατο να υπάρξουν σχετικά γενναιόδωρα προγράμματα πρόνοιας χωρίς παράλληλα να περιοριστούν σε σημαντικό βαθμό τα κίνητρα για εργασία. Τα επιδόματα που αναπόφευκτα παρέχονται από τα προγράμματα πρόνοιας, μειώνουν και την πιθανότητα να εργαστούν οι δικαιούχοι τους και τον αριθμό των ωρών που εργάζονται όσοι παραμένουν στην αγορά εργασίας. Επιπλέον, οι προσπάθειες να επιστραφεί μέρος του επιδόματος από τους δικαιούχους εκείνους που εργάζονται, στην πραγματικότητα ισοδυναμεί με φόρο επί της εργασίας. Αυτός ο φόρος μειώνει την τιμή του ελεύθερου χρόνου και στη συνέχεια μειώνει τις ώρες που εργάζεται ο δικαιούχος του επιδόματος.

Η μελέτη για το πώς τα προγράμματα πρόνοιας επηρεάζουν τα κίνητρα για εργασία επίσης τονίζει ότι το βασικό θεωρητικό πλαίσιο που παρέχεται από το νεοκλασικό υπόδειγμα της επιλογής εργασίας και ελεύθερου χρόνου είναι μόνο το σημείο αφετηρίας. Αναλύοντας λεπτομερέστερα πώς οι ευκαιρίες ενός ατόμου επηρεάζονται από την εκάστοτε κυβερνητική πολιτική, μπορούμε εύκολα να επεκτείνουμε το υπόδειγμα για να αναλύσουμε σημαντικά κοινωνικά ζητήματα. Η «γοητεία» της οικονομικής προσέγγισης έγκειται, λοιπόν, στο ότι δεν χρειαζόμαστε διαφορετικά υποδείγματα για να αναλύσουμε τις αποφάσεις για προσφορά εργασίας κάτω από διαφορετικές κυβερνητικές πολιτικές ή κοινωνικές συνθήκες. Τελικά, πάντα αναλύουμε το ίδιο υπόδειγμα –πώς οι εργάτες διαθέτουν τον περιορισμένο χρόνο και χρήμα τους προκειμένου να μεγιστοποιήσουν την ωφέλειά τους– αλλά συνεχίζουμε να τροφοδοτούμε το υπόδειγμα αυτό με περισσότερες λεπτομέρειες για το σύνολο των ευκαιριών του ατόμου.

Ενδείξεις για τις επιπτώσεις των προγραμμάτων πρόνοιας στην προσφορά εργασίας

Όπως είδαμε, η θεωρία προβλέπει ότι τα προγράμματα πρόνοιας δημιουργούν ακίνητρα για εργασία. Ένας απλός τρόπος για να προβλέψουμε την επίπτωση των προγραμμάτων πρόνοιας στην προσφορά εργασίας είναι να χρησιμοποιήσουμε τις ελαστικότητες προσφοράς εργασίας (και τα σχετικά αποτελέσματα εισοδήματος και υποκατάστασης) για να δούμε πώς οι μεταβολές στις παραμέτρους των προγραμμάτων πρόνοιας επηρεάζουν τα κίνητρα για εργασία. Αν δεχτούμε το προηγούμενο συμπέρασμα, ότι η ελαστικότητα της προσφοράς εργασίας είναι της τάξης του $-0,1$, ένα πρόγραμμα που εγγυάται εισόδημα 9.700 δολάρια (σε τιμές 1992) και με 50% φορολογικό συντελεστή στο εισόδημα από εργασία, θα μειώσει την προσφορά εργασίας των ανδρών κατά 8% στα νοικοκυριά που θα λάβουν το επίδομα.³⁴

34. George J. Borjas και James J. Heckman, «Labor Supply Estimates for Public Policy Evaluation», στο Industrial Relations and Research Association, *Proceedings of the Third Annual Meeting*. Madison, WI: Industrial Relation Research Association, 1979, σσ. 320-331. Υπάρχουν επίσης στοιχεία που υποστηρίζουν ότι μια συγκεκριμένη μορφή του προγράμματος AFDC έδωσε σημαντικά

Ωστόσο, η εγκυρότητα αυτού του συμπεράσματος είναι αμφισβητήσιμη επειδή υπάρχει πολύ μεγάλη διαφοροποίηση στον τρόπο με τον οποίο ανταποκρίνεται η προσφορά εργασίας στις μεταβολές του μισθού. Η ομοσπονδιακή κυβέρνηση των ΗΠΑ, για να προσδιορίσει καλύτερα πώς τα κίνητρα για εργασία ανταποκρίνονται στις μεταβολές των παραμέτρων των προγραμμάτων πρόνοιας, χρηματοδότησε τέσσερα «πειράματα αρνητικού φόρου εισοδήματος» μεταξύ 1968 και 1982.³⁵ Αυτά τα πειράματα πραγματοποιήθηκαν σε έναν αριθμό περιοχών της χώρας, μεταξύ αυτών και το New Jersey, η Indiana, το Seattle και το Denver. Το συνολικό κόστος αυτών των πειραμάτων ήταν μεγαλύτερο από 285 εκατομμύρια δολάρια.

Όλα αυτά τα πειράματα είχαν την ίδια βασική μορφή: στους δικαιούχους, παρέχονταν τυχαία μια σειρά από επιδόματα και φορολογικοί συντελεστές. Για παράδειγμα, στα μεγαλύτερα απ' αυτά τα πειράματα (που πραγματοποιήθηκαν στο Seattle και στο Denver), κάποιες από τις 4.800 οικογένειες που συμμετείχαν έλαβαν επιδόματα ίσα με το 95% του εισοδήματος στο όριο της φτώχειας, ενώ άλλες οικογένειες έλαβαν επιδόματα ίσα με το 140% του ορίου της φτώχειας. Παρομοίως, ο έμμεσος φορολογικός συντελεστής στα εισοδήματα από εργασία ορίστηκε στο 50% για κάποιες οικογένειες και στο 70% για άλλες.

Έχουν γίνει πολλές μελέτες για να μετρηθεί η επίπτωση αυτών των πειραμάτων στην προσφορά εργασίας των νοικοκυριών που συμμετείχαν.³⁶ Πάντως, τα πειράματα είχαν ακριβώς τα αναμενόμενα αποτελέσματα στις μεταβλητές της προσφοράς εργασίας. Για τα νοικοκυριά που συμμετείχαν στα πειράματα του αρνητικού φόρου εισοδήματος, η πιθανότητα για εργασία μειώθηκε κατά 3% για το μέσο άνδρα και κατά 7% για τη μέση γυναίκα. Επιπλέον, οι εργαζόμενοι άνδρες μείωσαν τις ώρες εργασίας κατά 5% και οι εργαζόμενες γυναίκες κατά 21%. Τα πορίσματα των πειραμάτων αρνητικού φόρου εισοδήματος ανταποκρίνονται στις προβλέψεις του θεωρητικού πλαισίου: τα προγράμματα πρόνοιας μειώνουν την προσφορά εργασίας τόσο σε όρους πιθανότητας για εργασία όσο και σε όρους ωρών εργασίας.

αντικίνητρα για εργασία. Στη δεκαετία του 1980, κάποιες πολιτείες έκριναν ότι ορισμένα νοικοκυριά με δύο γονείς, στα οποία ο ένας από τους δύο ήταν άνεργος, μπορούσαν να απολαμβάνουν τα οφέλη του AFDC και να συμμετάσχουν στο αποκαλούμενο πρόγραμμα AFDC-UP. Έχει υπολογιστεί ότι, αν αυτό το πρόγραμμα δεν είχε εφαρμοστεί, το ποσοστό ανεργίας των ανδρών στα νοικοκυριά που συμμετείχαν δεν θα είχε αυξηθεί από 8% σε 59% και αυτό των γυναικών από 5% σε 36%. Βλ. Hilary Williamson Hoynes, «Welfare Transfers in Two-Parent Families: Labor Supply and Welfare Participation Under AFDC-UP», *Econometrica* 64 (Μάρτιος 1996), σσ. 295-332.

35. Τα προγράμματα συνήθως ονομάζονται προγράμματα «αρνητικού φόρου εισοδήματος» επειδή οι εργάτες με χαμηλό εισόδημα στην πράξη αντιμετωπίζουν αρνητικό συντελεστή φόρου εισοδήματος (δηλαδή, λαμβάνουν εισόδημα από την κυβέρνηση).

36. Έρευνες πάνω στη σχετική βιβλιογραφία δίνονται από τους Philip K. Robins, «A Comparison of the Labor Supply Findings from the Four Negative Income Tax Experiments», *Journal of Human Resources* 20 (Φθινόπωρο 1985), σσ. 567-582 και Robert Moffitt και Kenneth Kehrler, «The Effect of Tax and Transfer Programs on Labor Supply: The Evidence from the Income Maintenance Programs», *Research in Labor Economics* 4 (1981), σσ. 103-150.

2.11 Εφαρμογή πολιτικής: Επιστροφή φόρου εισοδήματος

Μια εναλλακτική προσέγγιση για τη βελτίωση της οικονομικής κατάστασης των ατόμων με χαμηλό εισόδημα δίνεται απ' την Επιστροφή Φόρου Εισοδήματος (Earned Income Tax Credit, EITC). Αυτό το πρόγραμμα ξεκίνησε το 1975 και από τότε έχει επεκταθεί σημαντικά. Έως τα τέλη της δεκαετίας του 1990, το EITC ήταν το μεγαλύτερο πρόγραμμα κοινωνικής πρόνοιας στις Ηνωμένες Πολιτείες, επιδοτώντας με περισσότερα από 25 δισεκατομμύρια δολάρια τα χαμηλού εισοδήματος νοικοκυριά.

ΣΧΗΜΑ 2.16 Η επιστροφή φόρου και η γραμμή εισοδηματικού περιορισμού (Χωρίς κλίμακα)

Χωρίς επιστροφή φόρου, η γραμμή εισοδηματικού περιορισμού δίνεται απ' την ευθεία FE. Το EITC δίνει στην εργάτρια επιστροφή ίση με 40% επί των εισοδημάτων από εργασία, εφόσον κερδίζει λιγότερα από 8.890 δολάρια. Η μέγιστη επιστροφή είναι 3.556 δολάρια. Η εργάτρια λαμβάνει αυτό το ποσό για όσο καιρό τα εισοδήματά της είναι από 8.890 έως 11.610 δολάρια. Μετά, η επιστροφή φόρου μειώνεται σταδιακά. Ο «καθαρός» μισθός της εργάτριας είναι κατά 21,06% μικρότερος απ' τον πραγματικό μισθό, όταν βγάζει από 11.610 έως 28.495 δολάρια.

Κατανάλωση (δολάρια)

